

NACIONALINĖ TEISMŲ ADMINISTRACIJA

Biudžetinė įstaiga, L. Sapiegos g. 15, LT-10312 Vilnius, tel. (8 5) 268 5186, el. p. info@teismai.lt.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188724424

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai
El. p. rastine@tm.lt; martynas.dobrovolskis@tm.lt; jevgenijus.kuzma@tm.lt
Teikiama per TAIS

2023-04-
I 2023-04-04

Nr. 4R-
pranešimą

DĖL PROJEKTŲ NR. 23-4898, NR. XIVP-2419, NR. XIVP-2411 DERINIMO

Nacionalinė teismų administracija (toliau – Administracija) susipažino su Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos pateiktais derinti įstatymų projektais:

- Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso Nr. IX-785 176, 240 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIVP-2419 ir Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 186 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIVP-2411“ projektu (toliau – Nutarimo projektas);

- Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso Nr. IX-785 176, 240 straipsnių pakeitimo įstatymo projektu Nr. XIVP-2419 (toliau – BPK projektas Nr. XIVP-2419);

- Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 186 straipsnio pakeitimo įstatymo projektu Nr. XIVP-2411 (toliau – BPK projektas Nr. XIVP-2411) (toliau kartu – BPK projektai).

Administracija, įvertinusi BPK projektų aiškinamuosiuose raštuose išdėstytus tikslus, dabartinį baudžiamojo proceso teisinį reglamentavimą, įvertinusi Nutarimo projekto argumentus, iš esmės pritaria jame išdėstyta pozicijai nepritarti pateiktiems derinti BPK projektams. Administracija, atsižvelgdama į pastaboms pateikti skirtą terminą, teikia žemiau išdėstytas bendro pobūdžio pastabas ir pasiūlymus.

Dėl Nutarimo projekto

1. Nutarimo projekto 1 dalies 3 pastraipos 4 sakinyje teigiama, jog „*teismui pateikus nekokybiškai atlikto ikiteisminio tyrimo duomenis, sukuriamos prielaidos ne tik grąžinti bylą su kaltinamuoju aktu papildomiems tyrimo veiksams atlikti, kas dar labiau nepagrįstai ištęstų aptariamų ikiteisminių tyrimų trukmę, bet ir sudaromos palankios galimybės teismui priimti ikiteisminio tyrimo institucijoms netikėtus išteisinamuosius nuosprendžius nepavykus įrodyti padarytos nusikalstamos veikos*“. Nutarimo projekto formuluotė, kiek joje pasisakoma dėl teismų priimamų sprendimų netikėtumo ikiteisminio tyrimo institucijoms, yra vertinamojo pobūdžio, todėl nekorektiška ir tikslintina. Be to, galiojant dabartiniam teisiniam reguliavimui, ne bet koks kaltinamojo akto trūkumas yra pagrindas perduoti bylą prokurorui. Byla prokurorui perduodama esant būtinų sąlygų visumai: pirma, kaltinamojo akto turinys iš esmės turi neatitikti Baudžiamojo proceso kodekso (toliau – BPK) 219 straipsnyje nurodytų šio procesinio dokumento turiniui keliamų reikalavimų, antra, kaltinamojo akto trūkumai turi būti tokie, kurių nebūtų galima ištaisyti nagrinėjant bylą teisme, ir trečia, kaltinamojo akto trūkumai turi trukdyti teismui nagrinėti bylą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-222/2013, 2K-161-511/2016, 2K-415677/2016, 2K-34 303/2017 ir kt.). Tai reiškia, kad siūlomu teisiniu

LIETUVOS
TEISMAI

reglamentavimu ne tik būtų dar labiau nepagrįstai išžėsta aptariamų ikiteisminių tyrimų trukmė (kai byla perduodama prokurorui ikiteisminiam tyrimui papildyti), bet apsunkintas ir teismų darbas (kai ikiteisminio tyrimo trūkumai būtų taisomi bylos nagrinėjimo teisme metu, pvz., renkant ir tiriant neištirtus ir/ar papildomus įrodymus ir pan.). Neatmetama, jog papildomų įrodymų tyrimo veiksmų atlikimas teismo nagrinėjimo metu lemtų ilgesnę baudžiamosios bylos nagrinėjimo trukmę. Perduodant bylą prokurorui, teismai turėtų tokį sprendimą motyvuoti, nustatyti konkrečius terminus trūkumams pašalinti ar ikiteisminiam tyrimui papildyti (BPK 254 straipsnio 3 dalis), o tai iš esmės pareikalautų papildomų darbo laiko sąnaudų. Vertintina, jog siekiamu procesiniu reguliavimu sudaromos prielaidos perduoti teismui nagrinėti neparengtas baudžiamąsias bylas. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, siūlytina papildyti Nutarimo projekto 1 dalies 3 pastraipoje išdėstytą argumentaciją.

2. Atkreiptinas dėmesys, kad Nutarimo projekto 2 dalies 1 pastraipos 1 ir 3 sakiniuose, taip pat 2 dalies 2 pastraipos 1 sakinyje neteisingai nurodytas BPK projektu Nr. XIVP-2411 siūlomas keisti BPK straipsnis, o antruoju atveju ir jo dalis, todėl siūlome jį patikslinti: vietoj nurodytų „BPK 187 straipsnyje“, „BPK 187 straipsnio“ ir „BPK 187 straipsnio 1 dalyje“ nurodyti „BPK 186 straipsnyje“, „BPK 186 straipsnio“ ir „BPK 186 straipsnio 2 dalyje“.

Dėl BPK projekto Nr. XIVP-2419

1. BPK projekto Nr. XIVP-2419 1 straipsnyje vietoj formuluotės „1. Pakeisti 176 straipsnio 24 dalį ir išdėstyti ją taip“ rašytina „Papildyti 176 straipsnio 1 dalį 4 punktu:“. Be to, skirtingi BPK straipsniai keistini skirtingais BPK projekto Nr. XIVP-2419 straipsniais.

2. Atsižvelgiant į BPK projekto Nr. XIVP-2419 aiškinamajame rašte išdėstytą siūlymą „nusikaltimus ir baudžiamuosius nusižengimus, kurie padaryti žmogaus seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui kai nukentėję yra nepilnamečiai ar mažamečiai sulaukia didelio dėmesio visuomenėje ir jie turi būti nagrinėjami **pagreitinato proceso tvarka**“, kuris beje, BPK projekte Nr. XIVP-2419 neteikiamas, pastebėtina, kad toks aiškinamajame rašte išdėstytas teiginys nėra tikslus. Be kita ko, atkreiptinas dėmesys, kad ikiteisminio tyrimo procesas dėl nusikaltimų žmogaus seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui, ypač kai nukentėjusieji yra nepilnamečiai ar mažamečiai asmenys, yra jautrus ir sudėtingas procesas, reikalaujantis išsamaus aplinkybių tyrimo, kompleksinių ekspertinių žinių, psichiatrinių ir psichologinių ekspertizių (pakartotinių ar papildomų ekspertizių), specialistų išvadų, tinkamų, netraumuojančių ir savalaikių nepilnamečių (mažamečių) vaikų apklausų, ir dėl to tokio pobūdžio bylų nagrinėjimas pagreitinato proceso tvarka objektyviai nėra įmanomas. Pažymėtina, kad pagreitinato proceso taikymui reikalinga BPK nustatytų sąlygų visuma, tai yra veikos padarymo aplinkybės turi būti aiškios, baudžiamoji byla dėl tos veikos padarymo turi būti nagrinėjama apylinkės teisme, prokuroras ikiteisminio tyrimo pradžios dieną arba ne vėliau kaip per keturiolika dienų nuo ikiteisminio tyrimo pradžios dienos gali kreiptis į teismą, kuriam ta byla teisinga, su pareiškimu dėl bylos nagrinėjimo pagreitinato proceso tvarka (BPK 426 straipsnio 1 dalis). Pastebėtina, kad dalis bylų, dėl kurių siekiama nustatyti žymiai trumpesnį ikiteisminio tyrimo terminą, teisingos apygardų teismams, todėl tokio pobūdžio baudžiamųjų bylų užbaigimas pagreitinato proceso tvarka nėra įmanomas. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, nemanytina, kad BPK projektu Nr. XIVP-2419 siūlomas 3 mėnesių ikiteisminio tyrimo atlikimo terminas būtų objektyviai pakankamas visiems tyrimui reikalingiems veiksams atlikti.

3. Atkreiptinas dėmesys, kad BPK projektu Nr. XIVP-2419 siūlomu teisiniu reguliavimu ikiteisminio tyrimo atlikimo terminų trumpinimas numatomas išimtinai tik dėl tam tikrų kategorijų bylų, kuriose nukentėję asmenys yra mažamečiai arba nepilnamečiai. Nemanytina, kad minėtų nusikalstamų veikų išskyrimas, vertinant nukentėjusių asmenų specifiškumą dėl jų amžiaus, yra proporcingas, kadangi dėl kituose Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) straipsniuose įtvirtintų nusikalstamų veikų, kurių atvejais nukentėjusiais asmenimis taip pat gali būti nepilnamečiai ar mažamečiai (pvz., BK 307 straipsnio 3 dalies nuostatos, numatančios atsakomybę už pelnymąsi iš nepilnamečio asmens prostitucijos arba organizavimą ar vadovavimą

nepilnamečio asmens prostitucijai, arba kitaip išnaudojant nepilnametį prostitucijos tikslams; BK 309 straipsnio 3 dalies nuostatos, numatančios atsakomybę už pagaminimą ar įsigijimą arba platinimą didelio kiekio pornografinio turinio dalykų, kuriuose vaizduojamas mažametis vaikas, ir pan.), atliekamo ikiteisminio tyrimo terminai būtų skaičiuojami atsižvelgiant į padarytos nusikalstamos veikos sunkumą, tai yra jie būtų gerokai ilgesni, nei tiriant BPK projekte Nr. XIVP-2419 išskiriamas seksualinio pobūdžio nusikalstamas veikas, padarytas mažamečių ar nepilnamečių asmenų atžvilgiu. Nemanytina, kad toks atskirų nusikalstamų veikų išskyrimas užtikrina nukentėjusiųjų mažamečių ir nepilnamečių interesus.

4. Pastebėtina, jog, pagal BPK 176 straipsnio konstrukciją, ikiteisminio tyrimo termino trukmę lemia nusikalstamų veikų, dėl kurių atliekamas ikiteisminis tyrimas, rūšys. BPK projektu Nr. XIVP-2419 siūlomas reguliavimas, kai ikiteisminio tyrimo termino trukmė nustatoma ne pagal nusikalstamų veikų rūšis, jų pavojingumą, o pagal konkrečius BK straipsnius, nederą prie bendros terminų nustatymo visumos. Atkreiptinas dėmesys, kad BPK 176 straipsnio 1 dalies 1-3 punktuose įvardijamos atitinkamos nusikalstamų veikų rūšys „dėl baudžiamojo nusižengimo“, „dėl nesunkių, apysunkių ir neatsargių nusikaltimų“, „dėl sunkių ir labai sunkių nusikaltimų“, tuo tarpu BPK projektu Nr. XIVP-2419 keičiamo BPK 176 straipsnio 1 dalies 4 punkte nurodyta „*dėl bylų pagal*“, o tai iš esmės nederą prie bendros BPK 176 straipsnio 1 dalies struktūros.

Atsižvelgiant į išdėstytą, abejotina, ar teikiamo BPK projekto Nr. XIVP-2419 tikslas – sutrumpinti keičiamo ikiteisminio atlikimo terminą iki 3 mėnesių bylose dėl nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų žmogaus seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui, kai nukentėjusieji yra nepilnamečiai ar mažamečiai asmenys, – yra proporcingas galimoms tokio teisinio reguliavimo pasekmėms – skubotam, nekokybiškam ir neišsamiam bylų ištyrimui.

Dėl BPK projekto Nr. XIVP-2411

1. Iš BPK projektu Nr. XIVP-2411 siūlomų keisti 186 straipsnio 2 dalies nuostatų nėra aišku, kiek pertraukų gali būti skelbiama nepilnamečio liudytojo ar nukentėjusiojo apklausoje, „*atsižvelgiant į apklausoje dalyvaujančio psichologo rekomendaciją dėl nepilnamečio psichologinės ar emocinės būklės apklausos metu*“, ir kaip tokių pertraukų skelbimas derėtų su šios dalies pirmuoju sakiniu, kuriame imperatyviai siūloma nustatyti, kad vaikas apklausiamas tik vieną kartą. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad skirti pertrauką apklausoje gali būti būtina ne tik dėl nepilnamečio liudytojo ar nukentėjusiojo psichologinės ar emocinės būklės, bet ir dėl jo fizinės sveikatos, tačiau BPK projekte Nr. XIVP-2411 toks atvejis nėra numatytas.

2. Svarstytina, ar BPK projektu Nr. XIVP-2411 keičiamos BK 186 straipsnio 2 dalies nuostatos, kurios iš esmės užkerta kelią pakartotinei nepilnamečio liudytojo ar nepilnamečio nukentėjusiojo apklausai ikiteisminio tyrimo metu, išskyrus atvejus, kai „*paaiškėja naujos aplinkybės*“, yra pakankamai tikslios. Pastebėtina, jog galimi tokie atvejai, kai pradėjus apklausą jos tęsti nepavyktų dėl objektyvių aplinkybių, pavyzdžiui, nepilnamečiui liudytojui ar nukentėjusiajam nedrįstant nurodyti įvykio aplinkybių, sutrikus jo paties ar jo įstatyminio atstovo sveikatai ir pan. Tokiais atvejais ikiteisminio tyrimo teisėjas neturėtų galimybės pakartoti nepilnamečio liudytojo ar nepilnamečio nukentėjusiojo apklausos, nesant „*naujai paaiškėjusių aplinkybių*“, ir todėl negalėtų tinkamai nustatyti visų reikšmingų su byla susijusių aplinkybių. Siūlytina BPK nurodyti konkretaus pakartotinės nepilnamečio liudytojo ar nepilnamečio nukentėjusiojo apklausos pagrindo ir palikti pakartotinės apklausos poreikio klausimo sprendimą ikiteisminio tyrimo teisėjo diskrecijai.

Direktoriaus pavaduotojas,
atliekantis direktoriaus funkcijas

Antanas Jatkevičius

Rita Denkovskienė, tel. (8 5) 210 1999, el. p. rita.denkovskiene@teismai.lt